

NOVOTEKS

35

ob 35 obletnici novoteksa

Rojstno leto našega jubilaranta sega v 1947. leto, torej v tista prva povojna leta, ko se je začela postavljati na noge tudi mlada Titova Jugoslavija.

Kakor je bila dinamična in pestra rast mlade države, tak je bil tudi razvoj našega Novoteksa. V letu pred petintridesetimi leti so bili v obratu ob zeleni Krki, v takratnem predmestju Novega mesta, spredeni prvi kilograme preje, malo kasneje pa tudi stkani prvi metri tkanin in odej.

Kolektiv, ki je ob rojstvu štel nekaj manj kot dvesto delavcev, se je danes več kot podeseteril.

Rezultati, na katere je lahko sleherni delavec Novoteksa ponosen, niso prišli sami od sebe. Zasluga zanje gre stoterim pridnim rokam predic, tkalcev, šivilj, vzdrževalcev in tudi strokovnemu kadru, ki so od prvega dne, ko so začeli delati, ob dokaj skromnih tehnoloških možnostih, do danes razvili eno najsodobnejših tekstilnih tovarn pri nas, kjer tkemo in šivamo ne samo za Jugoslavane, ampak so naši izdelki že več kot desetletja iskani v Evropi, Ameriki, na Bližnjem Vzhodu pa tudi v Afriki.

Generacija, ki je nosila najtežja bremena razvoja in samoodrekanja, ki ji ni bilo žal delati udarniško ob nedeljah ali drugih prostih dneh, je danes po petintridesetih letih pretežno v zasluženem pokoju. Dolžni smo jim reči preprosto in toplo besedo: »Hvala!« Istčasno nas ta generacija zavezuje, da po njenem vzgledu v težkih trenutkih gospodarskih težav z enotnostjo, prizadevnostjo in samodisciplino ponovno dokažemo, da je Novoteks zdravo in enotno podjetje, ki ga ne zamaje še tako močan veter.

Naš kolektiv je imel v svoji zgodovini več pomembnih mejnikov.

— Ko je maršal Tito razglasil geslo »Tovarne delavcem«, smo bili med prvimi, ki smo ne samo formalno ustanovili delavski svet in ostale organe upravljanja, ampak smo z dejanji dokazali, da je samoupravljanje vtaklo svoje

niti v vsako delavsko okolje. In prav je tako, kajti prihodnost pripada delavcev in samoupravljanju.

— Kolektiv Novoteksa ni imel posluha samo za razvoj tovarne v Novem mestu, ampak je že leta 1958 odprl v takratni nerazviti metliški občini za tiste čase moderno predilnico. Čez dobrih petnajst let je dobilo delo več kot petsto delavcev v Vinici in Trebinju.

— Skozi to kratko zgodovino podjetja lahko ocenjujemo, da je bila gospodarska naravnost tovarne vseskozi stabilizacijska. Ker smo pretežni uvoznik (volna in sintetična vlakna), je bila še kako pravilna odločitev, da se odrešimo uvozne odvisnosti. V ta namen smo zgradili tri konfekcije, katerih prvi cilj je bil izvoz v obliki predelave lastnih tkanin in storitev za tuje partnerje. Danes izvozimo v vseh treh konfekcijah skoraj 70 % vseh proizvodnih kapacitet. Enako pravilno smo ravnali, ko smo se pred leti odločili za izvoz tkanin. Pred tremi leti smo izvozili okoli 500.000 m tkanin, v letošnjem letu smo ta izvoz več kot podvojili in s tem rezultatom spadamo v sam vrh jugoslovanskih izvoznikov volnenih izdelkov.

Kljub velikim uspehom v preteklosti, menim, da naše življenje pripada prihodnosti. Čeprav današnji gospodarski trenutek pri nas ni niti malo zavidljiv, sem prepričan, da lahko premagamo težave:

— če si bomo prizadevali, da bodo naši programi tržno iskani,
— če bomo še naprej krepili izvoz,
— če se bo sleherni delavec vključil v akcijo prihrankov materialov, energije in ostalih.

stroškov ter tudi v akcijo koristnih predlogov na področju tehnologije, organizacije pa tudi ekonomike,

— če se bo strokovni kader skupaj z delavci polno angažiral pri organizaciji proizvodnje v zoženih pogojih,

— in predvsem, če bo kolektiv ne glede na sektor dejavnosti (metraža, konfekcija) ostal enoten. Seveda je dolgoročna naloga iskati in ponovno iskati tržno prodorne programe znotraj, in tudi zunaj tekstilne panoge.

Zagotovo je eden prvih pogojev za te programe čim manjša odvisnost od uvoza. Druga dolgoročna naloga, ki pa je močno povezana z ekonomskim položajem v SFRJ, je obnovev strojnega parka.

Na koncu še eno misel. Ugotovili smo že, da je predvsem zasluga našega delavca, da je Novoteks takšen, kot je danes. Zato mu velja tudi v prihodnosti posvetiti več pozornosti in to ne samo s stališča delovnih razmer, ampak tudi s stališča njegovega osebnega in skupnega standarda.

Dovolite, da vam ob jubileju iskreno čestitam in se še enkrat zahvalim vsakemu posamezniku, ki je na kakršen koli način pomagal graditi naš Novoteks!

Slavko Pavlin

Število zaposlenih v tekstilni tovarni NOVOTEKS

leta 1947	166 delavcev
leta 1950	299 delavcev
leta 1955	388 delavcev
leta 1960	642 delavcev
leta 1965	817 delavcev
leta 1970	1225 delavcev
leta 1975	1651 delavcev
leta 1980	2400 delavcev
leta 1982	2550 delavcev

Proizvodnja blaga v tekočih metrih pri povprečni gostoti 21 votkov na 1 cm

leta 1947	175.071 metrov
leta 1950	426.527 metrov
leta 1955	389.294 metrov
leta 1960	439.487 metrov
leta 1965	827.810 metrov
leta 1970	2.388.970 metrov
leta 1975	3.619.321 metrov
leta 1980	3.650.430 metrov
leta 1982 plan	3.629.280 metrov

Proizvodnja konfekcijskih izdelkov

leta 1970	44.601 kosov
leta 1975	1.062.679 kosov
leta 1980	1.093.923 kosov
leta 1982 plan	1.263.231 kosov

Izvoz metražnega blaga

leta 1965	93.556 metrov
leta 1970	309.093 metrov
leta 1975	458.531 metrov
leta 1980	803.176 metrov
leta 1982 plan	1.303.000 metrov

Izvoz konfekcijskih izdelkov

leta 1970	17.080 kosov
leta 1975	492.079 kosov
leta 1980	583.062 kosov
leta 1982 (plan)	940.000 kosov

v Jugoslaviji smo v letu 1963 začeli s proizvodnjo tkanin iz mešanice diolen vlaken in volne. Nadalje se je leta 1968 začelo z modernizacijo tkalnice in uvedbo avtomatskih, visokoproduktivnih brezčolničnih statev ter dopolnjevanje strojnega parka s sodobnimi stroji v predilnici, pripravi in oplemenitilnici.

— Leta 1970 smo prešli na predelavo lastnih tkanin, na proizvodnjo konfekcije. Čez tri leta pa smo zaradi primanjkovanja delavcev v Novem mestu in povpraševanju na tržišču doma in na tujem začeli izdelovati hlače in krila v Trebinju in na Vinici. V Trebinju smo adaptirali obstoječo stavbo, na Vinici pa smo izgradili novo tovarno za konfekcijsko proizvodnjo. Isto leto smo odprli v Dobruški vasi blizu Novega mesta novo tovarno za proizvodnjo cementnih strešnikov. Ta se je po nekaj letih dela v okviru DO Novoteks izdvojila in formirala v samostojno delovno organizacijo.

Rast proizvodnje je zahtevala osvajanje in prodor na nova tržišča doma in v svetu. Istočasno pa smo razvijali tudi lastno trgovsko mrežo in danes imamo 15 trgovin, ki so v okviru delovne organizacije kot poslovne enote združene v TO Trgovina. Rasti in modernizaciji proizvodnje je sledilo tudi moderniziranje in izpopolnjevanje organizacije dela in služb. Tako ne moremo mimo oddelka za laboratorijske, kemijske in fizikalne preizkuse vlaknin preje in tkanin, sodobne računalniške obdelave podatkov ter razvoja izdelkov za metražo in za končne konfekcijske izdelke.

od mejnika do mejnika

— NOVOTEKS, tekstilna tovarna Novo mesto, je delovna organizacija, ki je razmeroma mlada, saj je nastala po odloku vlade SRS leta 1947 iz dveh manjših tovarnic. Proizvodnja je tedaj zajemala bombažne in vigogne preje, strojni park pa je obsegal stroje iz obeh bivših tovarn in iz Kočevke. Pozneje so strojni park preuredili in začeli izdelovati izključno volneno prejo. Že v tem prvem času so v NOVOTEKSU montirali tudi prve tkalske statve za tkanje volnenih odevi.

— Leta 1958 je bila v Metliki zgrajena predilnica česane preje, nakar se je začelo preusmerjanje proizvodnje tkanin in mikane preje na proizvodnjo tkanin iz česane preje. Z modernizacijo in rekonstrukcijami pa se je začelo obdobje specializirane proizvodnje. Kot prvi

samoupravljanje

Za nami je več kot 30 let, odkar je bil na izrednem zasedanju Zvezne ljudske skupščine sprejet temeljni zakon o upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji in višjimi gospodarskimi združenji. S tem zakonom je bilo pri nas doseženo uresničevanje davnih teženj in stremeljenj delovnih ljudi, da sami upravljajo s tovarnami. S prehodom na samoupravljanje pa se je začela nova etapa korenite socialistične preobrazbe naše družbe. Zato je ta zakon, kasneje tudi popularno imenovan ZAKON O PREDAJI TOVARN DELAVCEM, pomenil pravno prelomnico v socialističnih družbenih odnosih, kajti s tem aktom je delovni človek končno dobil realno možnost, da sam odloča o ustvarjanju in delitvi družbenega proizvoda.

Od nastanka do realizacije ideje o samoupravljanju je v svetu minila dolga doba. Ta ideja je nastala in se razvijala vzporedno z nastankom in razvojem delavskih gibanj ter se odražala v delavski paroli »Zemljo kmetom — tovarne delavcem«. Živela je v akcijah I. internacionale, svoj popoln izraz je našla v času Pariške komune. V veliki oktobrski revoluciji pa je spet oživela v oblikah delavske kontrole in potem v nekaterih evropskih deželah, ki jih je vzvalovil revolucionarni polet

velikega oktobra, v raznih oblikah tovarniških delavskih odborov. Danes pa se že skoraj na vseh koncih sveta razpravlja o delavskem sodelovanju v upravljanju gospodarstva. V nekaterih deželah je to sodelovanje uresničeno v različnih oblikah.

Pri nas so se težnje po samoupravljanju začele uresničevati že med začetkom NOB na prvih osvobojenih ozemljih. Tako je bil na osvobojenem ozemlju v Krupnju v topilnici antimona ustanovljen odbor delavske kontrole. Temu je potem sledilo v nekaterih podjetjih ustanavljanje delavskih odborov kot organov upravljanja. Tako se že v prvih dneh revolucije in narodno-osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov in narodnosti izpričuje težnja po družbenih in socialnih spremembah. Po vojni je na nacionaliziranih proizvodnih sredstvih organizirano državno-administrativno upravljanje gospodarstva. Toda tudi v tem obdobju administrativnega sistema gospodarjenja delavci niso bili povsem izključeni iz sodelovanja v upravljanju. Razvila se je specifična oblika delavskega sodelovanja.

Revolucionarni zanos ljudi, razvoj proizvodnih sil, politični in gospodarski položaj, avtentična revolucionarnost naše družbene prakse — to so osnovni razlogi prehoda iz administrativnega na samoupravni način upravljanja z gospodarstvom. Te spremembe so nastale v času pritiskov od zunaj na Jugoslavijo in napada informbiroja, ko je komunistična partija Jugoslavije, osvobodena dogmatskega staliniističnega balasta, na osnovi lastnih izkušenj iz revolucije in izgradnje prvih let spoznala, da je treba borbo zoper birokratski centralizem in etatizem v obstoječem administrativnem sistemu zamenjati z borbo za socialistično demokracijo in samoupravljanje. Dragoceno je spoznanje, da je ljudska samoprava osnovni element socialistične demokracije, element, brez katerega ni svobodnega razmaha ustvarjalne energije naroda. S prehodom na samoupravni način gospodarjenja razvoj samoupravljanja ni zastal, temveč se je nenehno razvijal in izpopolnjeval. Z znanim XV. ustavnim amandmajem se je bistveno ojačal položaj in vpliv delavcev v delovnih organizacijah. Le-ti so sedaj sami določali krog neposred-

nega odločanja ter oblike in delokrog organov upravljanja. Tako je bilo samoupravljanje nenehno v ofenzivi. Tisto, kar je XV. amandma najavil, je potem potrdila nova ustava SFRJ in socialističnih republik 1974. leta. Ti dokumenti pomenijo prelomnico za razvoj samoupravljanja. Z novim ustavnim sistemom je uzakonjeno, da delavec proizvajalec kot ustvarjalec dohodka v družbenem delu že s samim tem dejstvom pridobi neodtujljivo pravico upravljanja in razpolaganja z dohodkom, s čimer je dokončno rešeno, kdo je nosilec pravice odločanja o sredstvih za razširjeno reprodukcijo.

Novoteks spada med tiste delovne organizacije, ki so med prvimi sprejele načela samoupravljanja. 30. avgusta 1950 leta je bil izvoljen prvi delavski svet tekstilne tovarne Novoteks. Nov samoupravni sistem gospodarjenja je v delovnem kolektivu vzbudil nove kvalitete, delovno zavest ter aktivnejši in vztrajnejši boj za boljši jutri. Začelo se je iskanje novih poti v proizvodnji in na tržišču.

Takšni smo v letu 1974 sprejeli načela nove ustave ter se z organizacijo petih temeljnih organizacij in podpisom samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo organizirali na novih ustavnih načelih. Z izvolitvijo naših delegatskih delavskih svetov in drugih samoupravnih organov v temeljnih organizacijah in s prevzemom samoupravnih funkcij, ki izhajajo iz samoupravnih aktov in ustave, je nastala nova kvaliteta v razvoju delavske samouprave tudi pri nas. Zavedamo se, da samoupravljanje narekuje nenehno iskanje novih in boljših oblik za čim boljše in neposrednejše odločanje o vseh bistvenih problemih delovnega človeka in družbe.

Danes, v času gospodarskih težav v svetu in pri nas, smo si zastavili naloge na vseh ravneh v delovni organizaciji in temeljnih organizacijah, da aktivno v čim večji meri prispevamo k stabilizacijskim naporom vse naše družbe.

Prehrojena pot ni bila lahka; tudi ne pričakujemo, da bo pot, ki je pred nami, lažja. Vendar nobena pot, ki pelje k človeškemu dostojanstvu, k osvobajanju človeka in dela, da delovni človek postane sam gospodar svoje usode, ni neprehodna.

dolenjska

Dolenjska je razgibana, gričevnata pokrajina na jugovzhodu socialistične republike Slovenije. Je dežela vinogradov, travnikov, polj in gozdov. Po njej tečeta reki Krka in Kolpa, termalne izvire v Dolenjskih Toplicah, v Šmarjeških Toplicah in v Čateških Toplicah, pa že dolgo uporabljajo pri zdravljenju.

Najstarejše sledi naselitve so iz paleolitika, nato iz časa Ilirov, Kelto, Rimljanov in Slovanov. Leta 1335 je naša dežela pod Habsburžani, dinastijo, ki je vladala v Avstriji od 1278 do 1918. 7. aprila 1365 je Rudolf IV. ustanovil Novo mesto, ki se je tedaj imenoval Rudolfovo.

Šele po prvi svetovni vojni je Dolenjska dobila skromno tekstilno industrijo v Novem mestu. Med drugo svetovno vojno je bila Dolenjska pod Italijani in pod Nemci. Ljudje so mnogo pretrpeli. Dolenjska je bila živo jedro odpora. 25. aprila 1981 smo v Novem mestu odprli muzej, posvečen veličini boja in socialistične revolucije.

Dolenjska je vinogradniška pokrajina, ki ima nad 600 hektarjev vinogradov, tretjino vseh slovenskih vinogradov. Znani dolenjski

vini sta cviček in metliška črnina.

Danes ima Dolenjska le približno 20 odst. kmečkega prebivalstva, večina prebivalstva je mestnega, delavskega. Dolenjska regija je razvila pomembno lesno industrijo (NOVOLES in INLES), tekstilno in oblačilno industrijo (NOVOTEKS, TRIKON, LABOD, BETI), industrijo avtomobilov in prikolic (IMV), farmacevtsko in kemično industrijo (KRKA, MELAMIN), gradbeno industrijo (PIONIR), elektro industrijo (ISKRA), papirno industrijo (KRŠKO, RADEČE).

Dolenjska pritegne mnogo turistov iz Srednje in Zahodne Evrope s svojimi prirodnimi lepotami, termalnimi vrelci, obnovljenima gradovoma na Otočcu in v Mokricah,

zgodovinskimi in kulturnimi spomeniki. Krka in Kolpa sta ugodni za čolnarjenje, kopanje in ribolov. Zdravilišče v Šmarjeških Toplicah je koristno za zdravljenje bolezni ožilja in srca, zdravilišče v Dolenjskih Toplicah odlično pomaga pri boleznih hrbtenice, sklepov, pri revmatskih boleznih in pri gibalnih težavah.

Dolenjska ima nekaj lepih gorskih postojank na Mirni gori, Lisci in na Gorjancih ter več ustanov in kulturnih spomenikov: muzej v Novem mestu in v Metliki, študijsko knjižnico v Novem mestu, galerijo v Novem mestu, v Trebnjem in v Kostanjevici, spomenik iz druge svetovne vojne Bazo 20 na Rogu, Formo vivo v Kostanjevici, samostane v Pletterjih, Stični in Kostanjevici.

ново mesto

Novo mesto je središče občine Novo mesto, ki je ena največjih med 62 občinami v Sloveniji. Ima okrog 54.000 prebivalcev, od tega jih je v Novem mestu okrog 18.000. Novo mesto je upravno, ekonomsko, družbeno in kulturno središče občine. Najstarejši zametek mesta se je razvil na skalnatem terenu, ki ga oklepa reka Krka.

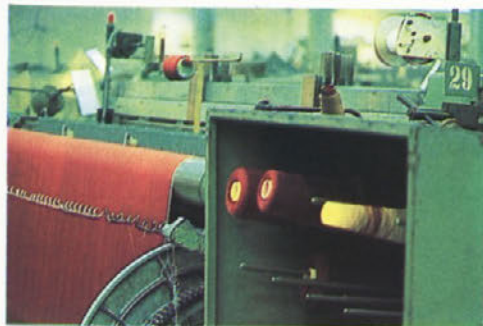
Novo mesto ima zelo dobro lego. Nahaja se nekaj kilometrov stran od hitre ceste Ljubljana—Zagreb, na pol poti med Ljubljano, glavnim mestom Slovenije, in Zagrebom, glavnim mestom Hrvatske. Preko

Metlike in Črnomlja ima mesto povezavo z jadransko obalo. Občina in mesto imata ugoden geografski, ekonomski in tranzitni položaj, kar ju spodbuja k stalnemu družbeno-ekonomskemu napredku. V povojnih letih se je mesto močno industrializiralo, v sedanjem razvojnem trenutku občine pa je v načrtu, da bomo dosegli ravnovesje med ekonomskim in družbenim razvojem.

V mestu je nekaj lepih športnih terenov in objektov, regionalno zdravstveno središče, več srednjih šol oziroma šol usmerjenega izobraževanja, bogat regionalni muzej, študijska knjižnica, kapiteljska cerkev s Tintorettovo sliko sv. Miklavža, veža narodnih herojev, kip dolenjskega partizana, kip talca itd.

TO tkanina

Tkanina predstavlja največjo temeljno organizacijo združenega dela v OZD NOVOTEKS. Tkanina, ki zaposluje skoraj 1000 ljudi, obsega naslednje proizvodne enote: predilnico, pripravo, tkalnico, oplemenitilnico in pletilnico ter investicijsko vzdrževanje z energetskega vozla za celotno podjetje. Proizvodne enote so zaključene delovne enote, vendar so med seboj tesno povezane z usklajenim tehnološkim in proizvodnim programom. S TO Predilnica Metlika pa predstavlja celoto proizvodnega programa tkanin.

Ob ustanovitvi leta 1947 je NOVOTEKS pričel s proizvodnjo mikanih in vigogne preje, kmalu za tem se je v Novoteksu tudi tkalo tkanine iz doma predene mikane preje. Nekaj let za tem pa se je v Novoteksu pričelo proizvajati kakovostne tkanine s kupljeno česano volneno prejo. Prav hitro je Novoteks zaslovel na tržišču s kvalitetnimi in vse lepšimi vzorci. To pa ni čudno, saj je med prvimi v Sloveniji in Jugoslaviji uvedel desinirane (vzorčaste) tkanine iz česanih volnenih prej. Z lastno novozgrajeno predilnico so s proizvodnjo česane volnene preje v Metliki leta 1958 omogočili, da se je asortiment kvalitete tkanin še izboljšal in razširil.

Surovinski sestav tkanin so stalno spreminjali in prilagajali možnostim nabave in zahtevam kupcev.

Ob začetku obratovanja so uporabljali volno, volnene odpadke, bombaž in stanična vlakna. Z novo proizvodnjo sintetičnih vlaken v svetu pa so začeli uporabljati ta, takrat nova vlakna, in zelo hitro so osvojili tržišče.

V letu 1961 so pričeli v večjih količinah uporabljati poliestrska vlakna in sorazmerno hitro osvojili proizvodni in tehnološki proces, kar pa

s takratnimi stroji in napravami ni bilo lahko. Novoteks se je med prvimi pojavil na tržišču s tkaninami iz mešanice volne in poliestra. Da je bil prehod na uporabo sintetičnih vlaken pravilen, so lahko ugotovili pozneje, ko so z izdelki hitro osvojili domači in tuji trg.

Postopoma so opuščali proizvodnjo tkanin iz mikane volnene preje, popolnoma pa leta 1964. Predilnice za mikano volneno prejo v Novem mestu so prodali, stavbo porušili, na istem mestu zgradili novo proizvodno dvorano in leta 1965 montirali nove stroje za predenje česane volnene preje. S prehodom od tkanin iz mikane volnene preje na tkanine iz česane volnene preje se je pričelo obdobje specializacije in rekonstrukcije. Zastarele, odslužene stroje so zamenjali z novimi. V vseh obratih se strojni park izpopolnjuje z najsodobnejšimi stroji. Oplemenitilnica je postala primer sodobno opremljenega in najsodobnejše urejenega oddelka in tekstilci iz vse države so obiskovali Novoteks ter si ogledovali sodobno opremljeno tovarno in tehnološki proces.

Leto 1965 je pomembno tudi zato, ker so v tovarni ustvarili razmere sprva za 45-urni delovni teden, v jeseni istega leta pa so že prešli na 42-urni teden.

Leto 1968 je še značilnejše v modernizaciji in rekonstrukciji tovarne. V predilnico montirajo dodatne stroje, v pripravi tkalnice so namestili moderne stroje za čiščenje in sukanje preje. V tkalnici so montirali avtomatske visokoproduktivne brezčolnične statve, ki so omogočile dvanajststrojno tkanje. Z novimi stroji izpopolnjujejo strojni park oplemenitilnice. Uvedli pa so tudi najsodobnejše metode vodenja podjetja.

Naslednja leta potekajo v nadaljevanju rekonstrukcije in razširitve kapacitet. V tkalnici obratuje vse več avtomatskih hitrotekočih brezčolničnih stativ v štirih izmenah. V štirih izmenah dela tudi predilnica. V podjetju deluje tudi elektronski računalnik, ki je za poslovanje, organizacijo dela in naloge proizvodnje prepotrebna pridobitev. Prav te dni dobiva informacijska služba nove naprave, ki bodo v veliki meri pomagale pri vodenju in spremljanju proizvodnje, izračunavanju parametrov, ki so še kako potrebni pri dobrem gospodarjenju.

žiti čim več lastnega dela v končni izdelek — predvsem za prodajo na tuje tržišče, da si tako ustvari prepotrebna devizna sredstva za nabavo reprodukcijskega materiala, opreme in rezervnih delov.

V zelo kratkem času po pričetku dela konfekcije se je NOVOTEKSOV obrat, poznejša TO, povzpел med najkvalitetnejše in najmočnejše proizvajalce hlač za moške, ženske in otroke. Obstoječe strojne zmogljivosti konfekcije pa kmalu niso več zadoščale povpraševanju na domačem in tujem trgu. Treba je bilo misliti na nove. V Novem mestu to ni bilo izvedljivo. Industrija se je izredno hitro širila, delovne sile ni bilo niti za sprotno dopolnjevanje delavcev za obstoječe programe. Tako so se v NOVOTEKSU

odločili za dva nova konfekcijska obrata zunaj Novega mesta, in sicer v Trebinju in na Vinici. V teh dveh krajih je bilo dovolj nezaposlene mladine in tako je NOVOTEKS z lahkoto dobil potrebno število delavk za konfekcijsko proizvodnjo.

Samoupravno so bili organizirani sprva kot obrat, ki je imel svoje predstavnike v DS in UO delovne organizacije. Leta 1974 so se v NOVOTEKSU v skladu z ustavo reorganizirali in izvolili organe upravljanja v TO in DO. Tako so se v konfekciji Novo mesto sporazumno dogovorili, da bodo imeli eno TO s sedežem v Novem mestu ter dislocirani enoti v Trebinju in na Vinici, ki bosta delegatsko zastopani v organih upravljanja.

Leta 1976 so se pričele priprave za nadaljnjo demokratizacijo samoupravljanja z željo, da bi delavci v združenem delu bolj učinkovito in popolnejše odločali o delu, rezultatih svojega dela, standardu in o vsemu, kar je lahko izredno pomembno za delo in življenje delavca v TO. Tako so se ob koncu 1977. leta na referendumu odločili in izvolili delegate v delavske svete Konfekcije v Novem mestu, Trebinju in na Vinici. Praksa je pokazala, da je bila ta odločitev pravilna, saj so delavci lažje in enakopravnejše obravnavali in odločali o problemih, ki so bili z ozirom na oddaljenost, specifičnimi potrebami in mentaliteto ljudi zelo različni.

V konfekciji pa so se delavci pri-

vajali na delo in proizvajali. Tako se je NOVOTEKS pojavil na tržišču poleg široke palete tkanin v različnih barvah in vzorcih tudi z oblačili. Prvotno planirana tovarna konfekcije, ki naj bi delala izključno samo hlače, je pričela proizvajati tudi krila, suknjiče, otroško konfekcijo, oblačila za šport in rekreacijo ter vse, za kar je bilo povpraševanje na trgu. V NOVOTEKSU so imeli posluh za želje potrošnikov in so na osnovi raziskav trga prilagajali svojo proizvodnjo. Vse to pa ni bilo lahko. Proizvodna metraže je bila skozi vsa leta od ustanovitve že dobro uhojena, imeli so moderne stroje in izkušene delavce, konfekcija pa je bila za NOVOTEKS novo, nepoznano področje dela, ki ga je bilo treba med delom spoznavati.

Delavci so se ob proizvodnem delu učili in sproti odpravljali napake. Ves ta napor pa ni bil zaman; rezultati prizadevanj vseh delavcev Konfekcije, ki so v svojem dvanajstletnem obstoju preživeli tudi kritična leta, so danes vidni in po vseh teh letih izkušenj se danes s ponosom lahko primerjajo s konfekcijami doma in v svetu, ki imajo neprimer- no več delovnih izkušenj.

TO konfekcija novo mesto

Leta 1970 je bil v okviru tovarne NOVOTEKS ustanovljen konfekcijski obrat za izdelovanje hlač. Z njim naj bi podjetje razširilo svoj proizvodni program oziroma prodajni asortiment. Poleg tega je delovna organizacija načrtovala vlo-

TO trgovina

Leta 1953, torej le nekaj let po ustanovitvi današnjega Novotexa, je podjetje v središču Novega mesta odprlo svojo prvo lastno prodajalno.

V podjetju so že takrat spoznali, da jim v skladišče poleg prvorazrednega blaga prihaja tudi raznovrstno drugo blago, ki iz raznoraznih vzrokov ni šlo tako v promet, kot bi si to želeli, proizvodnji tega pa se ni dalo izogniti. Domači kupci so za plasma tako imenovanega nekurantnega blaga zahtevali najrazličnejše bonifikacije, ki so podjetju zmanjševale dohodek. S prodajo tega blaga v lastni prodajalni pa smo se temu izognili. Zaradi pomanjkanja tekstila na trgu je prodajalna skoraj 20 let brez večjih težav plasirala vse tovrstne zaloge.

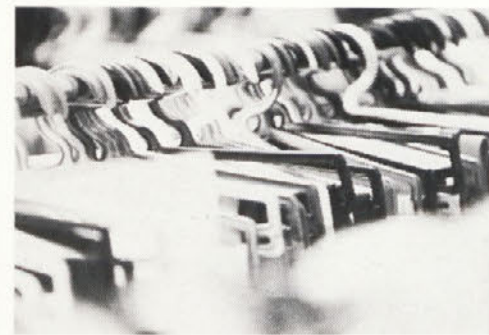
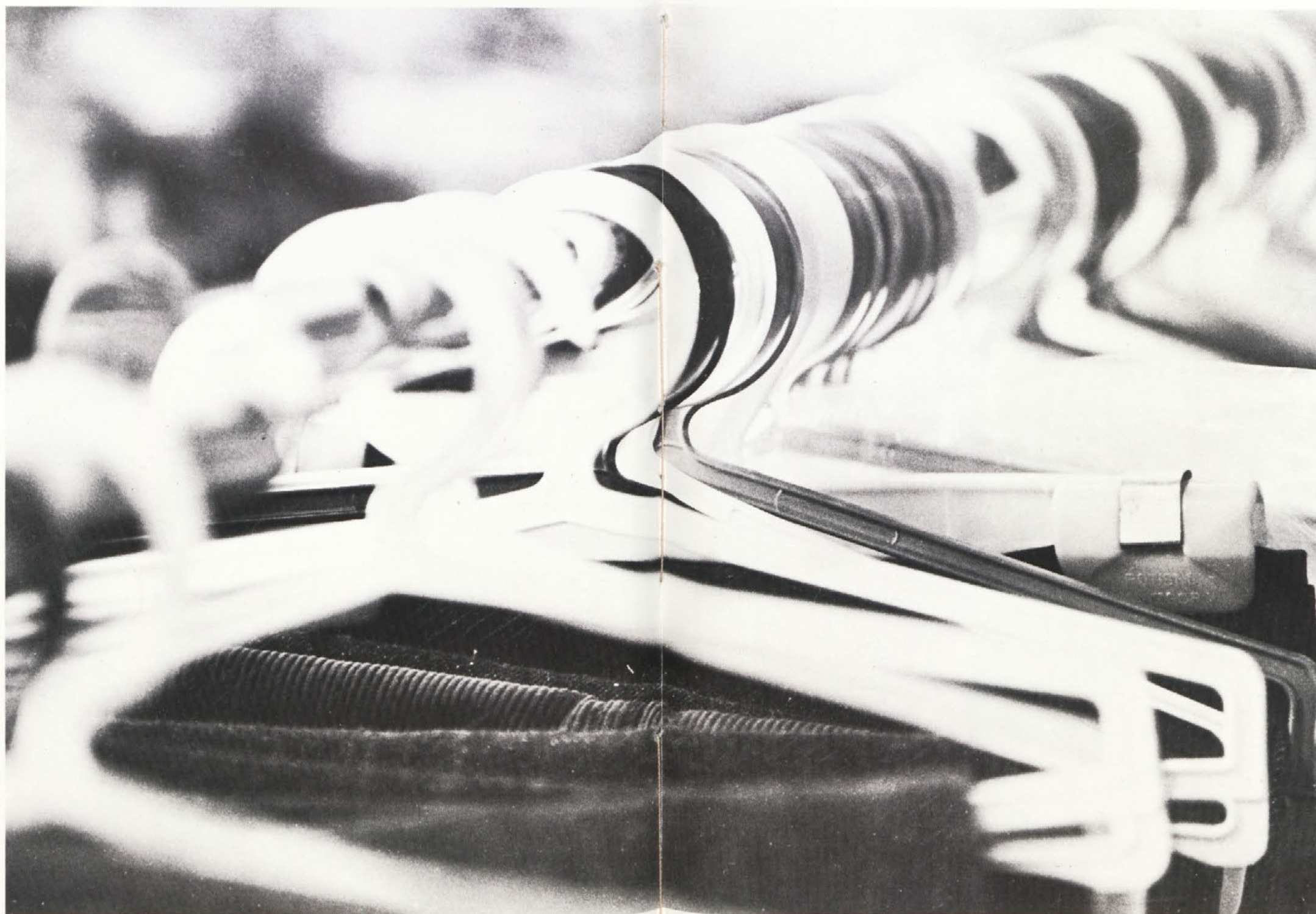
Hitremu razvoju tekstilne industrije v sedemdesetih letih v svetu in doma je prislul tudi Novoteks. Z uvedbo sodobne, moderne tehnologije, je proizvodnjo tkanin za nekajkrat povečal. Napravil pa je še korak naprej. Tkanine je začel predelovati v lastnih konfekcijskih obratih. S hitrim povečanjem proizvodnje so se večale tudi težave s prodajo. Pridobivanje dohodka je postajalo čedalje težavnejše, prodiranje na tuji in na domači trg vse

težje. Vodstvo podjetja se je zato odločilo za pospešen razvoj lastne trgovske mreže. Prodajalne z napisom Novoteks so se začele pojavljati v raznih krajih Jugoslavije. Prve prodajalne so bile založene izključno z Novoteksovimi proizvodi, zato je bila izbira slaba. Ker pa smo želeli pritegniti kar najširši krog kupcev, smo se odločili za popestritev ponudbe. K sodelovanju smo pritegnili znane proizvajalce konfekcijskih izdelkov (Muro, Labod, Jutranjko, Rašico, Almiro, Edinstvo ipd. in z njihovimi proizvodi dopolnili naš program. Čeprav so se na začetku pojavljale določene težave, ki so bile posledica lokalističnih interesov konkurenčnih trgovskih organizacij, pa lahko danes trdimo, da so ti odnosi več kot solidni. To

potrjuje dejstvo, da so ti zelo zainteresirani za razvoj naše trgovske mreže in da so nekateri med njimi že vložili sredstva za njen razvoj, drugi pa so to pripravljene še storiti.

TOZD TRGOVINA ima danes v svoji sestavi 15 enot, v katerih združuje delo preko 80 delavcev, ki dosegajo zelo solidne rezultate. Za primer naj navedem, da bo tozdr v letošnjem letu z dvakrat več zaposlenimi kot leta 1972 dosegel 10-krat večji celotni dohodek in da so rezultati poslovanja v lanskem letu po vseh merilih precej nad povprečjem trgovine sorodne dejavnosti v Sloveniji.

V dolgoročnih planih razvoja delovne organizacije in seveda TO TRGOVINA smo zapisali, da bomo dali razvoju lastne trgovske

mreže tudi v bodoče prednost. Tako se kljub težkem gospodarskem položaju v Jugoslaviji nismo odrekli začetim investicijam — gradnji trgovine v Novem mestu in nakupu prodajalne v Kuli — ki nas bodo veljale preko 25 milijonov din, sredstva zanje pa imamo že zagotovljena; bojim pa se, da v prihodnjih treh letih ne bomo uspeli uresničiti načrtovanega, če ne bomo mnogokrat izrečeno in zapisano podporo razvoju lastne trgovske mreže tudi opredmetili, kajti sam tozdr TRGOVINA nima možnosti za doseg zastavljenih ciljev samo z moralnimi podporami, še posebno ne v sedanjem gospodarskem položaju.

Kljub vsemu še vedno upamo, da bomo premagali tudi te težave, da bo postala beseda dejanje in da bomo namenili tozdr TRGOVINA tisto, za kar smo se odločili, saj smo delavci z delom in rezultati dokazali, da si to tudi zaslužimo. In ne nazadnje, če nam zaupajo drugi, zakaj nam ne bi zaupali v lastni hiši?

bela krajina

Bela krajina leži na južnem koncu Slovenije in ustvarja prirodno zaokroženo celoto. Na severu jo zapirajo mogočni gozdnati Gorjanci in na zahodu razpotegnjeni gorski venec Kočevskega Roga. Na jugu jo opasuje reka Kolpa, medtem ko jo na vzhodu loči od Hrvaške le ozek potoček Kamenica, nad katerim se meja Bele krajine kmalu izgubi v Krškem hribovju.

Temni smrekovi in bukovi gozdovi se s severa in zahoda — tu doseže na Mirni gori Bela krajina svoj najvišji vrh 1048 m — počasi prelijejo v svetlejša gabrovja in sončne griče, posejane s kostanjevo lozo in vinsko trto. V nižinskem svetu pa se rodovitna polja prepletajo s kraškimi vrtačami, brezovimi steljniki in zelenimi pašniki ob belokranjskih vodah.

Čiste belokranjske vode: Kolpa, Lahinja, Dobličica in Krupa so polne rib. Prav tako so belokranjski gozdovi — predvsem v okolici Mirne gore — polni divjačine.

Za Belo krajino je značilno toplo podnebje. Ta topla, prijetna dežela je bila kmalu poseljena. Že pred tisočletji so prebivali Iliri po nizkih belokranjskih hribovskih, od katerih je daleč po svetu znan Kučar pri Podzemlju. Številna grobišča govore o tedanjem času in kasnejšem vdoru Keltov in Rimljanov, ki so oboji tod zapustili svoje sledove. Za njimi pa so konec 6. stoletja posedli to zemljo Slovenci in ostali na njej do današnjih dni.

Dolga stoletja so v Beli krajini gospodarili najrazličnejši fevdalci. Zlasti težka doba je nastopila za te kraje, ko so leta 1408 Turki prvič pridrli v Belo krajino.

V drugi polovici 19. stoletja so se Belokranjci zaradi slabih gospodarskih razmer pričeli trumoma izseljevati v razne evropske dežele in v Ameriko. Skoraj nič bolje ni bilo ljudem v stari Jugoslaviji, saj

je bila Bela krajina brez vsake industrije.

Bela krajina je najbolj junaško dobo preživela v narodnoosvobodilnem boju, ko se je ljudstvo množično uprlo okupatorju. Začetek tega boja je bil 11. avgusta 1941, ko so na Vranovičih pri Črnomlju padli na italijansko stražo prvi uporni streli. Ob istem času se je formirala prva partizanska skupina, ki se je utaborila pri Kozlovem zdencu nad Tančo goro.

Spomladi 1942 so odhajali Belokranjci množično v partizane in formirali svoj belokranjski odred.

Po italijanski kapitulaciji v septembru 1943 je postala Bela krajina z nekaj izjemami stalno osvobojeno ozemlje in najmočnejše oporišče slovenske partizanske vojske.

Na vsem območju Bele krajine se je v teh letih porajala ljudska oblast; bile so prve svobodne demokratične volitve v krajevne ljudske odbore. Dne 19. in 20. februarja 1944 je v Črnomlju prvič zasedal SNOS, to je slovenski parlament. V Beli krajini so delovali najvišji forumi oborožene vstaje na Slovenskem; tu so bili Glavni štab slovenskih partizanov, slovenski narodnoosvobodilni svet, Centralni komite komunistične partije Slovenije in drugi. Mnoge ruševine, spomeniki in spominske plošče širom po Beli krajini spominjajo na junaštvo in trpljenje ljudstva, ki je po štirih letih trdega boja doseglo svobodo.

Po osvoboditvi je v Beli krajini zrasla prva industrija v Črnomlju, Metliki, Semiču, na Vinici, Suhorju in še kje. Ta industrija je bila temelj, na katerem se je gradil hitrejši gospodarski razvoj pokrajine. Kmetovalci so izboljšali obdelovalne površine, zasadili nove vinograde, vpeljali strojno obdelavo. Vasi so dobile novo, prijetnejšo podobo. Asfaltirana cesta je stekla skozi osrčje Bele krajine in povezala Črnomelj in Metliko s cestami proti Ljubljani in Zagrebu, proti Karlovcu in morju. Pridobitev zadnjih let je partizanska magistrala ter zeleni vlak, s katerim se v dobrih dveh urah pripelješ iz Metlike v Ljubljano.

Hkrati z industrializacijo nekoč revne Bele krajine so rasle šole, otroški vrtci, trgovine, ambulante, zdravstveni domovi, kulturni domovi in kdo bi lahko vse naštel. Vse to je plod delovnih ljudi

metlika

Metlika, belokranjsko mestece in sedež občine v neposredni bližini Kolpe, šteje okoli 2.500 prebivalcev. Okolica je vinorodna ter znana daleč naokrog po metliški črnini.

V preteklosti je bila Metlika središče slovenske marke in pomembna obrambna trdnjava pred Turki.

Pred vojno Metlika ni imela industrije; bila je izrazito agrarno središče, ki je živitarilo. Ker zemlja ni mogla vseh prehranjevati, so se ljudje izseljevali v kraje, kjer so se lahko zaposlili. Prav to pomanjkanje je sililo ljudi v upor, kar je dokazalo tudi množično vključevanje Metličanov v narodnoosvobodilni boj.

Metlika je bila pomembno žarišče osvobodilnega gibanja v času NOB. Do septembra 1943, ko je bila osvobodjena, je imel okupator v Metliki močno posadko, obenem pa so ves čas vojne v mestu aktivno delovale frontovske in druge protifašistične organizacije. Mestni in ulični odbori OF so bili oblikovani že 1941. od pomladi 1942. tudi rajonski odbor OF, narodna zaščita in ciklostilna tehnika. Metlika je dala številne borce za belokranjske partizanske in zaledne enote, v njenem okolju je bila 28. septembra 1943. ustanovljena 15. slovenska in belokranjska brigada. Januarja 1944. leta so v Metliko

prestavili oficirsko šolo GŠ NOV in POS; tu je 5. in 6. maja 1944. bila konferenca slovenskih novinarjev in propagandistov; 18. maja 1944. je bil na 1. okrajni narodnoosvobodilni skupščini izvoljen okrajni NOO za Metliko.

Po osvoboditvi je Metlika hitro spreminjala podobo. Novi nasadi vinogradov, urejenih za strojno obdelavo, so silili vinogradnike k sodobnejši obdelavi kmetijskih površin. Zgradili so tudi sodobno vinsko klet z vsemi najsodobnejšimi napravami. Delovni ljudje so našli zaposlitev v svojem domačem kraju, saj se je industrija iz leta v leto večala. Med ostalimi je močno zastopana tekstilna industrija. Belokranjska trikotažna industrija »Beti« je bila prva, tej je sledila

Predilnica Novoteks, in nato še konfekcija Komet.

Med kulturnimi, zgodovinskimi in drugimi spomeniki naj omenimo metliški grad, v katerem sta belokranjski narodopisni in gasilski muzej.

V Metliki sta bila doma znamenita Metličana pesnik Engelbert Gangel in kipar Alojz Gangel.

Tudi Metlika hitro menja svojo podobo; zgrajena je bila nova športna dvorana, šole, med katerimi naj omenim šolo usmerjenega izobraževanja za tekstilno stroko, zdravstveni dom, hotel in še bi lahko naštevali.

TO predilnica metlika

Prvič se omenja predilnico česane volnene preje v Metliki na seji upravnega odbora dne 1. 12. 1955. leta. Na tej seji je bilo povedano, da je Okrajni ljudski odbor zainteresiran, da NOVOTEKS prevzame stavbo v Metliki, ki bi jo z manjšo prezidavo preuredili v predilnico, ki bi dajala neprimerno več kot predvidena pletilnica.

Do realizacije investicijskega projekta je prišlo 1958. leta, ki predstavlja prelomnico za nadaljnji razvoj Novoteksa in Bele krajine kot celote. S tem je podjetje skoraj štirikratno povečalo bruto produkt in si je med prvimi v Sloveniji pri-

pravilo temelje za izdelavo česanih tkanin.

V letu 1959 je predilnica izdelala v dveh izmenah na 3.136 vretenih 262 ton preje. S priučitvijo novih predic je delo teklo v treh izmenah, proizvodnja pa se je povečala za tretjino.

Z izdelavo centralnih klimatskih naprav 1963. leta je Predilnici Metliki uspelo izboljšati tehnološke pogoje za predenje, kar je vplivalo na kvaliteto izdelkov. Izboljšali so se tudi pogoji dela zaposlenih, kar je pripomoglo k nadaljnjemu napredku kolektiva. Začeli so presti finejše številke prej in prvič uporabljati mešanico 55% poliestra in 45% volne. Pri uvedbi predenja mešanic so se pojavile velike težave v proizvodnji, ki pa so bile kmalu

odpravljene. Danes izdelujejo kvaliteto prejo iz različnih mešanic in različnih števil, npr. od št. 16/1 do št. 60/1.

Nadaljnja modernizacija strojne opreme je bila opravljena od 1968. do 1969. leta, ko so v predpredilnici zamenjali stare stroje z novimi, modernejšimi. V predilnici pa so opravili rekonstrukcijo raztezal, vgrajena so bila tudi nova vretena, s katerimi se je lahko povečalo število vrtljajev.

Zaradi usklajevanja kapacitet med predpredilnico in predilnico se je povečalo število vreten na 4.880. Leta 1975 so že izdelali 680 ton preje v treh in pol izmenah na bazni številki št. 40/1 (tekx 25).

Iz prikazane razvojne poti lahko ugotovimo, da je proizvodnja preje močno porasla, oziroma se je povečala za trikrat, v zvezi s to količino pa se je povečala tudi produktivnost z ozirom na število zaposlenih.

Izdelane količine preje pa niso zadoščale potrebam Novoteksove tkalnice, ki se je v tem času prav tako modernizirala z novimi in hitrejšimi tkalskimi stroji. Zato je bil leta 1975 realiziran načrt za gradnjo nove, visokoproduktivne predilnice repco, ki je v naslednjem letu že izdelala približno 300 ton preje. Nova pridobitev je omogočila zaposlitev nadaljnjih 100 delavcev. Proizvodnja preje se je leta 1981 povečala še za 120 ton letno, saj so stekli trije novi domači predilniki podjetja Krušik iz Valjeva, na novo pa se je zaposlilo 12 delavcev.

V temeljni organizaciji Predilnica Metlika je sedaj zaposlenih 330 delavcev, delo pa teče v treh izmenah.

Vse večje potrebe po kvalitetnejši preji narekujejo nove rekonstrukcije in modernizacije obstoječih strojev, ki so tudi tehnološko že zastareli.

vinica

Vinica leži na jugu Bele krajine. Od Črnomlja, belokranjskega središča, jo loči 18 km asfaltne ceste, ki pripelje potnika prav do viniškega gradu in na breg Kolpe, kjer se lahko osveži v prijetno čisti in topli vodi.

Vinica z okolico je bila poseljena že v prazgodovini, saj je bilo na bližnjem hribu Šlemine odkrito keltsko grobišče. Bogate najdbe s tega grobišča so se leta 1933 znašle na dražbi v Švici in danes krasijo mnoge tuje muzeje. Kot srednjeveško naselbino se Vinico prvič omenja 1082, v časih turških napadov dobi kot obmejna trdnjava, obdana z obzidjem in stolpi, trške pravice. Tu so gospodovali Turjačani, Ortenburžani, Thurni, Burgstalli, Semeniči in drugi. V 16. stoletju je bil sezidan današnji grad. Leta 1874 in 1888 sta velika požara uničila večji del trga; prvič je pogorelo 17, drugič pa 54 hiš. Po prvi svetovni vojni so leta 1919 revolucionarni domačini pregnali lokalne oblastnike in oklicali »viniško republiko«. Tudi v drugi svetovni vojni so se Viničani v velikem številu udeležili narodnoosvobodilnega boja in se danes lahko ponašajo z nekaj prvoborci, ki so vključeni v vsa družbena dogajanja in razvoj Vinice in Bele Krajine. Po drugi svetovni vojni je kraj, ki ni imel industrije, usmeril svojo dejavnost v turizem. Prvi industrijski objekt je bila konfekcija Novoteks, ki je pričela obratovati v novozgrajenih prostorih leta 1973.

Vinica se ponaša z mnogimi kulturnimi spomeniki, ki pričajo o burni preteklosti Viničanov.

Tujec, ki pride na Vinico, si lahko ogleda rojstno hišo Otona

Župančiča (1878—1949), v kateri je bil leta 1951 urejen spominski muzej. Na vrtu je pesnikov doprni kip, delo Jakoba Savinška. Na Župančičevi rojstni hiši sta tudi plošči v spomin na zaslužnega viniškega šolnika Franja Lovšina (1863—1931) in na 5. prekomorsko brigado. V osnovni šoli sta vzidani spominski plošči mladinskima pisateljema Ivanu (1833—1894) in njegovemu bratu Ljudevitu Tomšiču (1843—1902), ki sta bili rešeni iz stare šole, bombardirane med zadnjo vojno. Osnovna šola je tudi znana širom po svetu po svojem mladinskem klubu OZN. Leta 1967 je izdala knjižico »Poslušajte nas«, namenjeno vsem, ki se bore za mir v svetu.

Poseben čar daje Vinici reka

Kolpa, ki teče pod vasjo. Na njenem bregu je letno kopališče ter lepo urejen prostor za kampiranje.

TO konfekcija vinica

Leto 1973 je za Vinico in okolico pomemben datum. Tega leta se začela pisati zgodovina NOVOTEKSOVE KONFEKCIJE NA VINICI in je prelomnica v gospodarskem razvoju kraja.

Prebivalci Vinice in okolice so se izseljevali že vsa leta pred vojno, še bolj pa po vojni, saj v domačem kraju niso imeli možnosti zaposlitve. Zelo slabo je kazalo leta po vojni, ko so se izseljevali mladi. Največ jih je odšlo v tujino, nekaj pa

v industrijsko razvite kraje Slovenije in sosednje Hrvaške. Doma so ostajali samo starejši in kazalo je, da bodo nekatere vasi že čez nekaj let ostale prazne.

Na večletna prizadevanja družbenopolitičnih organizacij ob podpori občinskih forumov in razumevanju kolektiva delovne organizacije NOVOTEKS iz Novega mesta je prišlo do gradnje tovarne — obrata konfekcije na Vinici.

Proizvodnja je stekla v mesecu novembru 1973. leta s 45 delavci, ki so se priučevali v konfekciji v Novem mestu. Takoj v začetku je začelo teh nekaj delavcev, ki so se priučevali v Novem mestu, priučevati nove delavce v novozgrajeni tovarni konfekcije na Vinici in ob koncu leta 1974 je bilo zaposlenih

že 260 delavk in delavcev. Število zaposlenih je vsa ta leta nihalo med 230 in 260. Zaposlene so v glavnem ženske — od skupnega števila zaposlenih delavcev je kar 72% žensk. Veliko zaposlenih v konfekciji na Vinici prihaja vsak dan na delo z one strani Kolpe. Teh, ki prihajajo na delo s hrvaškega govornega področja, je približno ena tretjina.

Produktivnost se je na Vinici dokaj hitro dvigala in danes je na ravni ostalih konfekcij NOVOTEKSA. Kvaliteta je vseskozi na pričakovani ravni. V tej temeljni organizaciji NOVOTEKSA izdelujejo težko konfekcijo, to je hlače in krila.

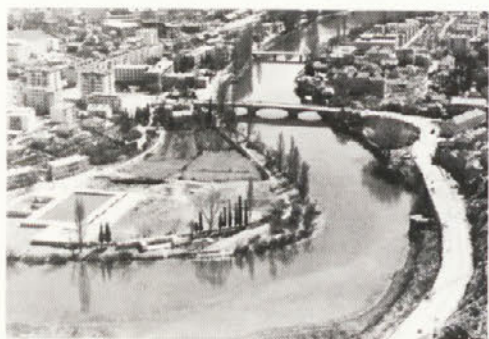
V prvih letih obratovanja so delali na Vinici izključno za domači trg. Postopoma so se zaradi manj-

šega povpraševanja na domačem trgu preusmerili tudi v izvoz. V letošnjem letu, ko tako kot v celotni Jugoslaviji tudi v NOVOTEKSU primanjkuje deviz, se močno trudijo povečati izvoz gotovih izdelkov. Pričakujejo, da bodo izvozili na zahodno tržišče okoli 70% celotne proizvodnje.

Delavci Vinice se ponašajo z dobro kvaliteto svojih izdelkov, saj so se le-ti dobro plasirali na zahtevnem zunanjem trgu. Zavedajo se, da je bodočnost odvisna le od lastnega dela, zato se trudijo, da bi kupce vsestransko zadovoljili s kvaliteto in z izpolnjevanjem dogovorjenih rokov dobave.

Pomemben datum za konfekcijo Vinica je tudi 27. december 1977. Tega dne se je delovni kolektiv na referendumu odločil in se organiziral v temeljno organizacijo združenega dela. Izvolili so svoj prvi delavski svet, izvršni odbor, razne komisije in odbore. Kljub temu, da je konfekcija Vinica mlad delovni kolektiv in je velika večina zaposlenih delavcev prišla s kmetij, so se tudi na področju samoupravljanja zelo hitro vključili in svoje samoupravljalne dolžnosti in pravice dobro opravljali. To se kaže tudi v finančnem rezultatu, ki je od takrat vsako leto boljši. V veliko pomoč so temeljni organizaciji konfekcije OO ZS, OO ZK, OO ZSMS pri razreševanju vsakodnevnih obveznostih in problemov, ki jih je v današnjih razmerah gospodarjenja vse več.

V srednjeročnem planu Viničani načrtujejo izgradnjo druge faze tovarne, kar bo omogočilo nadaljnjo zaposlitev 60 do 80 novih delavcev. Seveda pa je realizacija tega odvisna od tržnih razmer in gospodarskega stanja temeljne organizacije in delovne organizacije NOVOTEKS kot celote.

hercegovina

Hercegovina, ki obsega 9000 kv. kilometrov, je del republike Bosne in Hercegovine. Razprostira se južno od najvišjega dela savsko-jadranskega razvodja (Bjelašnica 2067 m, Treskavica 2088 m, Lelija 2032 m, Maglić 2386 m) in se spušča v kraški prostor proti morju v večjih in manjših v dinarski smeri razvlečenih poljih. Ves prostor je povezan z dolino reke Neretve.

Hercegovina je bila do 12. stoletja pod nadvlado Bizanca, v 12. in 13. stoletju pod srbsko. V 14. stoletju je bila razdeljena med Srbijo in Bosno. Hum ali Zahumlje in Travunija, kakor se je imenovalo ozemlje današnje Hercegovine, sta bila prvič združena leta 1448, ko se je fevdalec Stepan Vukčić odcepil od bosanskega kralja in se razglasil za »hercega od Svetega Save«. Dežela, ki ji je vladal, so imenovali za Hercegovino.

Glavno mesto Hercegovine je Mostar, ki leži ob reki Neretvi ter šteje več kot 50.000 prebivalcev. Mostar ima številne zgodovinske kulturne in umetniške spomenike, med katerimi je najbolj poznan most iz 16. stoletja.

trebinje

Trebinje, mesto in gospodarsko središče krajev Tutinjskega polja v južni Hercegovini, nedaleč od Dubrovnika ima okoli 17.000 prebivalcev.

Nad mestom se dviguje kamnito golo pogorje Leotar, ki doseže v svojem najvišjem delu preko 1000 metrov višine. Po vsem dolgem grebenu in drugih okoliških gričih so dobro vidni ostanki nekdanjih vojaških trdnjav.

Skozi mesto teče reka Trebišnjica, ki je najdaljša reka v dinarskem Kamenjaru (99,7 km). Trebišnjica je ponikalnica, izvira blizu Bileće in se izgublja v požiralniku Popo-

vega polja in ponovno prihrumi na dan ter veselo teče proti morju. Dolina je zelo bogata; zaradi obilja vode so leta 1959 pričeli graditi v porečju Trebišnjice takrat največji jugoslovanski hidro-energetski sistem.

Ugodno podnebje, dobra zemlja ob skoraj 100 km dolgem toku reke Trebišnjice in pridne roke pogojujejo obdelavo zemlje. Gojijo predvsem tobak, koruzo in zgodnjo povrtnino, znana so dobra hercegovska vina. Ob cesti Dubrovnik—Trebinje so veliki, lepo obdelani plantažni vinogradi, prirejeni za strojno obdelavo.

Mesto je izredno čisto, ponaša se z nekaj izredno dobro ohranjenimi kulturnimi in drugimi spomeniki. Središče mesta ohranja staro arhi-

tekturo, ki pa se na obrobju prepleta z novimi stavbami. Ob tem pa raste novo, veliko, moderno mestno jedro. Med spomeniki naj omenim samo most in begovo hišo, ki so za nas prava paša za oči.

Mesto, ki se je po osvoboditvi hitro rešilo zaostalosti, je iz nekdanjega predvsem vojaškega mesta hitro zrastlo v kulturno, gospodarsko in trgovsko središče tega dela Hercegovine. Zrasle so šole, otroški vrtci, kulturni domovi, sodoben internat, bolnice, športna igrišča, letno kopališče, gostišča in drugo.

Ljudje, ki so se prej izseljevali, so se vrnili in se zaposlili v rodnem mestu. Svoboda in močna volja Hercegovcev so ustvarili razmere za razvoj industrije in drobne obrti. Med industrijo je treba omeniti in-

dustrijo orodja, ki je ena največjih v Evropi, nato industrijo gradbenega materiala in elektro-hidro-energetski sistem Trebišnjica. Ta je nudila dovolj možnosti za zaposlitev predvsem moške delovne sile. Z odprtjem konfekcije Novoteks pa so v zgodovini gospodarskega razvoja Trebinja začeli pisati novo stran, saj se od tega dne lahko zaposlujejo tudi ženske. Deklet in žena pa je v Trebinju dovolj.

konfekcija trebinje

Kmalu bo deset let, ko smo v Trebinju, srednje velikemu meste-

cu Hercegovine, dokončali adaptacijo dela skladišča za poljedelske kulture in ga preuredili za industrijsko konfekcioniranje oblačil.

Tako smo dočakali veliki dan in smo ob praznovanju 29. obletnice osvoboditve Trebinja 4. oktobra 1973. leta ob sodelovanju krajevnih gospodarskih in družbenopolitičnih organizacijah odprli novo konfekcijsko tovarno, današnjo TO Novoteksa.

Konfekcija Trebinje je nastala na osnovi ocene gospodarske situacije in obojestranskega izpolnjevanja medsebojnih obveznosti. Trebinjce je vodila želja zaposliti kar največ nezaposlene ženske delovne sile in povečati kupno moč prebivalstva ter s tem dvigniti osebni in družbeni standard. Vodilna misel Novoteksovih strokovnjakov pa je bila, da odpirajo proizvodne obrate tam, kjer so za to objektivni pogoji — predvsem, da je dovolj mladih ljudi primernih za delo v konfekcijski proizvodnji, ker v Novem mestu primanjkuje ljudi za delo. Interesi Novoteksa in gospodarstvenikov ter drugih zainteresiranih v Trebinju so se združili in tako se je pričelo z delom v Trebinju.

Danes je konfekcija v Trebinju, predvsem na tujem trgu, dobila ugled, saj vso svojo proizvodnjo izvažajo na zahtevno zahodno tržišče. In ko bomo v prihodnjem letu praznovali 10-létnico dela konfekcije, bomo s ponosom zapisali, da smo od začetnih 200 delavcev število zaposlenih podvojili ter pridobili nove dodatne prostore v isti stavbi za povečanje kvaliteten izdelkov proizvodnega programa.

skrb za človeka

V delovni organizaciji so že od samega začetka poleg naporov za razvoj in posodabljanje proizvodnih oddelkov in organizacijo dela skrbeli tudi za osebni in družbeni standard delavcev.

Poglavitna skrb je bila namenjena stanovanjskemu vprašanju. Že v drugem letu obstoja je bil zgrajen stanovanjski blok z družinskimi stanovanji, z udarniškim delom pa je Novoteks rešil stanovanjsko vprašanje samskih delavcev in zgradil tik tovarne samski dom. Temu so ob hitrem povečanju števila zaposlenih sledile montažne in vrstne hiše ter v letih 1962—1963 stolpnici s 40 družinskimi stanovanji. Leta 1965 se je pričela organizirana individualna stanovanjska gradnja v stanovanjskem naselju Novoteks. V tem naselju, nedaleč od tovarne, je do danes preko 100 družin dobilo stanovanja v lastnih hišah. Naselje pa še naprej gradijo in iz leta v leto se število stanovanjskih hiš veča.

Tudi v Metliki in na Vinici, kjer prav tako primanjkuje stanovanj, se stanovanjsko vprašanje rešuje podobno kot v Novem mestu. Poleg tega Novoteks ves čas z individualnimi stanovanjskimi krediti učinkovito prispeva k reševanju stanovanjske krize ter tako upravičeno slovi, da je na področju Novega mesta, Metlike in Vinice največ prispeval za ublažitev stanovanjske stiske.

Tudi varstvo otrok so delavci Novoteksa uspešno rešili, kar je za tekstilno industrijo izrednega pomena, saj vemo, da je v tekstilnih tovarnah zaposlenih precej več žena kot v drugih strokah. Tako je ob Novoteksovi tovarni v Novem mestu že vrsto let otroški vrtec z zunanjim igriščem. V Novoteksovem vrtcu je v varstvu preko 100 predšolskih otrok. Mamice, ki imajo otroke v vrtcu, lahko brezskrbno delajo, saj so v času, ko so na delu, njihovi otroci v dobrem in strokovnem varstvu. Z izgradnjo novih prostorov za tovarniško menzo bo tudi otroški vrtec dobil lepše in ustrežnejše prostore, povečala pa se bo tudi zmogljivost, saj so že sedaj potrebe večje od možnosti.

Skrb za človeka se zrcali tudi v tem, da se delavcem omogoča ob sprejemljivi ceni letni oziroma zimski oddih v zdravem okolju — daleč proč od vsakdanjosti in vsakodnevnih skrbi. V Novoteksu iz leta v leto povečujejo počitniške zmogljivosti, raste pa tudi zanimanje delavcev za cenen oddih v zdravem okolju.

Družbena prehrana je na voljo vsem zaposlenim delavcem v tovarniških menzah v Novem mestu, v Metliki, na Vinici in v Trebinju. V vseh menzah dobivajo delavci topli obrok hrane in osvežilne pijače.

Od leta 1962 deluje pri tekstilni tovarni Novoteks v Novem mestu ambulantna zdravstvenega doma Novo mesto. Prednost lastne ambulante, v kateri dela stalno zdravstveno osebje, je v tem, da zdravnica pozna paciente in njihovo delovno mesto, da lahko spremlja potek bo-

lezni, ugotavlja vzroke obolenj in poklicna obolenja ter na osnovi vseh teh spoznanj lahko hitro in učinkovito ukrepa. Zdravnica je v stalnem stiku s socialno in varnostno službo ter s strokovnimi in vodstvenimi delavci Novoteksa. Tako se tudi zdravstvena služba vključuje v uspešnost poslovanja delovne organizacije.

Pri sindikatu deluje komisija za šport in rekreacijo zaposlenih delavcev, ki skrbi za čim širše aktiviranje delavcev. Velik poudarek je na plavanju, smučanju, kolesarjenju in izletništvu. Poleg tega pa posvečajo pozornost tudi igram z žogo, streljanju in kegljanju. Vsako leto sindikat organizira množična tekmovanja med oddelki in med temeljnimi organizacijami: najuspešnejši na športnem področju pa se udeležujejo tekmovanj v okviru delavskih športnih iger, ki jih organizira sindikat v občinskem merilu. Tudi na teh tekmovanjih dosegajo delavci Novoteksa dobre rezultate.

Na kulturnem področju se v Novoteksu uveljavlja predvsem mladina, ki skupno s komisijo za kulturo pri sindikatu organizira razne proslave v delovni organizaciji. Na žalost izmensko delo ne omogoča delavcem, da bi v okviru delovne organizacije imeli svoj pevski zbor, glasbeno ali folklorno skupino, zato pa se člani, ki jim delo to dopušča, individualno vključujejo v pevsko, glasbeno, folklorno, gledališko in druga društva v krajevnih skupnostih in občinah, kjer so temeljne organizacije Novoteksa.

NOVOTEKS

*glasilo tekstilne tovarne novo mesto
številka 8, leto X
novo mesto, avgust, 1982
izdajatelj: tekstilna tovarna novo mesto
zbral in uredil: danilo kovačič
fotografija: milan pajk
fotoliti: mladinska knjiga, ljubljana
tisk: ditc, novo mesto
oblikovanje: peter simič*